

Toespraak door dhr. Walter MAJOR, ondervoorzitter van onze Kring, naar aanleiding van de opening van de tentoonstelling **“Het Beleg van Oostende in Woord & Beeld”** op vrijdag 11 juni 2004.

Mijnheer de Burgemeester, Mijnheer de Schepen, Dames en heren genodigden en vrienden van “De Plate”.

Ook voor mij, ondervoorzitter van de Heem- en Geschiedkundige Kring “De Plate”, is het een eer en een genoegen om u allen hartelijk welkom te heten in het Oostends Historisch Museum.

Voor mij is de geschiedenis altijd boeiend geweest omdat zij ons vertelt over het leven van onze voorouders, omdat de geschiedenis aan de basis ligt van onze volkscultuur en zij als taak heeft ons te behoeden voor het steeds opnieuw maken van dezelfde foute beslissingen. “L’Histoire se répète” is immers geen ongefundeerde one-liner.

Maar bij geschiedschrijving is enige achterdocht niet overbodig.

Eeuwenlang heeft men de geschiedschrijving doelbewust gemanipuleerd. De meeste historici schreven en schrijven in dienst van een broodheer en geven over zijn uitzonderlijke heldendaden of heroïsche veldslagen een meer dan gekleurde versie.

Later romantiseerden schrijvers, zoals een Alexandre Dumas en onze Hendrik Conscience, een nog gevaarlijker verzonden volks geschiedenis waardoor bij ons nog steeds Vlaamse nationalisten achter de Noord-Franse leeuwenvlag optrekken, de Graaf van Vlaanderen en Pierre Le Roy, of zoals wij hem kennen Pieter de Coninck, als Vlaamse helden worden opgevoerd terwijl beiden Franstalig waren, en de heroïsche Bruggeling Jan Breydel in de geschiedenis enkel vermeld wordt als een brandstichter en een moordenaar, terwijl zijn enige verzetsdaad tijdens de Slag der Gulden Sporen in 1302 te Groeninge eruit bestond, tegen betaling, een half varken te leveren aan het Vlaamse opstandelingenleger.

Pas de laatste decennia begint stilaan de ware geschiedenis, berustend op echte feiten en archeologische vondsten, en op studie met behulp van moderne technologie, het daglicht te zien. Net op het ogenblik dat in het onderwijs dit prachtige vak misschien binnenkort zal moeten wijken voor lessen in communicatiewetenschappen, elektronica en computerkennis.

Maar laten we positief blijven.

Het is zeker de verdienste van het huidige stadsbestuur dat wij u vandaag in een Geschiedkundig Museum kunnen ontvangen, dat er door de stad tijdens graafwerken tijd en middelen ter beschikking worden gesteld van de beroepsarcheologen om de blootgelegde historische sites te kunnen bestuderen en in kaart brengen en dat feesten of herdenkingen met als gegeven onze plaatselijke geschiedenis regelmatig in onze stad worden ingericht.

Het is een herdenking van één van de markantste historische feiten uit de Oostendse geschiedenis die ons vandaag bijeenbrengt bij de opening van de tentoonstelling ingericht door de Heem- en Geschiedkundige Kring “De Plate” over het “Beleg van Oostende”.

Waarom is dat “Beleg van Oostende” zo belangrijk? Om meer dan één reden.

-Vooreerst omdat dit beleg drie jaar heeft geduurd, een ongehoord lange tijd en een record dat slechts enkele jaren terug werd overtroffen door de belegering van Sarajewo in ex-Joegoslavië,

maar vooral omdat hier 150.000 slachtoffers vielen, toen een ongehoord hoog cijfer, of bijna evenveel als er Duitsers en Geallieerden deelnamen aan de landing in Normandië.

-Omdat er toen voor het eerst een onverbiddelijke godsdienststrijd woedde tussen protestanten en katholieken waarbij in beide kampen fanatiek met passie en koppig werd gevochten, een strijd die zijn hoogtepunt bereikte tijdens de moordende bestormingen van Oostende, het laatste geuzennest op katholieke bodem, een broederconflict dat uiteindelijk de Verenigde Provinciën van de Lage Landen definitief verdeelde in een Noord- en een Zuid-Nederland.

-Het was een typische David - Goliathstrijd, een gevecht tussen een kleine stad en een wereldmacht.

-Omdat Vlaanderen van toen af verweesd achterbleef en steeds dieper wegzonk in het moeras van armoede, bijgeloof en cultureel verknechten.

-Omdat de Schelde afgesloten was, werd Oostende toen de voornaamste havenstad van ons land. Om het hinterland vanuit de zee te kunnen bereiken, werd hiervoor een uitgebreid kanalenstelsel gegraven, dat de levensader voor onze economie zou blijven tot Leopold II de rechten voor het vrij bevaren van de Schelde van Nederland terugkocht.

-Ook op het vlak van de militaire geschiedenis was het beleg een hoogvlieger. Tijdens die lange periode werd aan beide zijden de gelegenheid geboden om allerlei nieuw militair materiaal, zoals de 'Ponte di Targone', en nieuwe aanvalsstrategieën en listen uit te testen.

-Het was de eerste maal dat tijdens gevechten op het land een verrekijker werd gebruikt. U moet zich daar echter niet teveel van voorstellen, want zelfs ten tijde van Napoleon konden deze kijkers slechts 3 tot 4 maal vergroten.

-Het was ook de eerste maal dat horizontaal schietende belegeringsvuurmonden schuin werden opgesteld zodat ze over de stadswallen heen Oostende konden beschieten.

-Maar het was vooral de eerste maal dat het musketgeweer in de strijd een belangrijke rol speelde. Musketten kwamen in de 16de eeuw slechts sporadisch in beeld, maar waren in de 17de eeuw volledig ingeburgerd. Samen met het buskruit en het kanon veroorzaakte dit eerste geweer een ware omwenteling in de oorlogvoering.

Omdat zelfs de zwakste strijder zonder veel training met dat wapen een vijand kon uitschakelen, kenden de toenmalige heersers, uit schrik, het recht om een geweer te dragen uitsluitend toe aan beroepssoldaten, musketiers, die een eed van trouw aan de koning moesten afleggen, een uniform van de koning droegen, een vast loon ontvingen en leefden volgens een strikte militaire code waarvan op de overtreding uitzonderlijk zware straffen stonden. Maar de musketten en het buskruit hield men in vrede, voorzichtigheidshalve, steeds veilig in magazijnen geborgen.

Het vuren met een musket was bijzonder gevaarlijk omdat dicht bij elkaar staande mannen gelijktijdig hun geweer met buskruit moesten laden terwijl aan hun zijde een gloeiende lont bengelde, op zijn minst geen erg veilige combinatie. Zij moesten met hun lange wapen onder zware stress heel wat opeenvolgende handelingen uitvoeren om uiteindelijk zorgvuldig te mikken op een al of niet aanstormende vijand. Deze hele bedoening leidde in het begin tot heel wat chaos en accidenten met dodelijke afloop.

Het was Maurits van Nassau die bij deze 'maniement d'arme' als eerste zijn soldaten een bepaalde drill oplegde om dat wapen efficiënter te kunnen gebruiken. Hij schreef hen 42 handelingen voor die zij opeenvolgend en gezamenlijk moesten uitvoeren en die culmineerden in het gelijktijdig

overhalen van de trekker, rechtopstaande, hun geweer gericht op de vijand. Met dergelijk gelijktijdig afvuren van de musketten bereikten de musketiers een maximum effect en konden zij in groep minstens om de minuut één schot afvuren. Nadeel was dat de tegenstrever elke nakende aanval verried door de oplichtende vuurtjes als de musketiers met hun tondeldoos de lonten aanstaken. En ook bij het heimelijk benaderen van een post werd de tegenstrever tijdig verwittigd omdat hij de typische geur van brandende lonten kon ruiken, vandaar het gezegde: "Zij roken lont".

Al deze nieuwigheden en het feit dat de militaire bewapening en strategieën in de loop van de daaropvolgende drie eeuwen weinig veranderden, verklaren waarom tot in het begin van de 19de eeuw de geschiedenis van het beleg in elke militaire school verplichte leerstof bleef en dat eeuwenlang, wereldwijd en tot heden ten dage, er zovele gravures over werden gedrukt en er zo overvloedig over werd en wordt geschreven.

U zult vandaag bij ons een rijke keuze van deze gravures kunnen bewonderen, getoond in chronologische volgorde, en u zult boeken aantreffen, beginnende met het in 1604 te Keulen uitgegeven Journaal "Die Belagerung von Ostende" en eindigend met dat meesterwerk "The Ostend Story" van Mevrouw Anna Simoni dat pas vorig jaar verscheen.

Ik had het idee om dergelijke tentoonstelling te organiseren en ik kon ook heel goed uitleggen op welke wijze ik die wilde hebben, maar voor de realisatie heb ik een dankbaar beroep kunnen doen op de specialist ter zake, de man die niet alleen heel wat van zijn eigen verzameling hier ten toon stelt, maar ook zowat alle verzamelaars kent en kon overtuigen om ook hun vaak uitzonderlijke en zeldzame stukken ter beschikking te stellen, namelijk architect Erwin Mahieu. Zonder zijn inbreng hadden wij deze tentoonstelling nooit op dit niveau kunnen hijsen.

Ik wil deze uitzonderlijke gelegenheid gebruiken om vanuit onze geschiedkundige vereniging een oproep te richten tot de heer Burgemeester en het Schepencollege van onze stad. Reeds meer dan een halve eeuw heeft de stad zeer weinig voor zijn eigen historisch patrimonium bijgekocht. Graag zou onze vereniging willen zien dat in de schoot van het jaarlijkse budget een fonds wordt voorzien voor de aankoop van historisch belangrijke documenten of voorwerpen wanneer die onverwacht worden aangeboden. Het gewone systeem van vooraf budgettering voor de aankoop van bepaalde stukken kan hier niet. De laatste jaren werden op veilingen hele inboedels van failliete Oostendse rederijen verkocht, maar De Plate beschikte helaas niet over de nodige middelen om iets daarvan aan te kopen en ook de stad had toen blijkbaar geen financiële ruimte meer over om een stukje van dit belangrijke patrimonium in de stad te houden.

Ik heb nog een tweede verzoek dat misschien heel wat gemakkelijker ingewilligd kan worden. In het kader van de naamgeving aan straten en pleinen stellen wij vast dat slechts zelden de naam van een vrouw op de straatborden voorkomt. We denken hierbij in het bijzonder aan de naam van de stichtster van onze stad, Margaretha van Constantinopel. We zijn overtuigd dat bij gelegenheid deze vergetelheid door ons stadsbestuur rechtgezet zal worden. In afwachting kunnen wij misschien deze binnenplaats de naam geven van de vrouw die Oostende zijn vrijheden schonk: het Margaretha van Constantinopelpleintje.

Tot besluit wil ik nogmaals mijn vriend Erwin Mahieu, stadsconservator Norbert Hostyn en zijn ploeg medewerkers, die ons altijd met raad en daad bijstonden, de heren Goethaels en Vermeersch en alle leden van "De Plate", die aan mijn oproep tot medewerking gehoor gaven, van harte bedanken.